

GREENPEACE

Magazín

Z I M A 2 0 0 1

**Paulu Adáriovi
vyhrožují
v Amazonii
smrtí**

Solární energie v 21. století

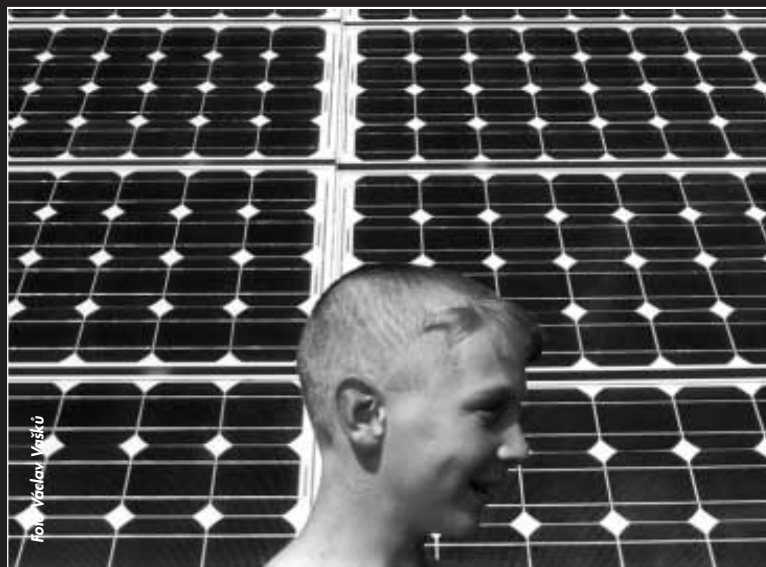
Nejdříve vás budou ignorovat.

Potom se vám budou smát.

Potom s vámi budou bojovat.

Nakonec zvítězíte.

Máhátmá Gándhí

Solární energetika může zabezpečit čistou energii pro více než miliardu lidí a do roku 2020 vytvořit 2 miliony nových pracovních příležitostí. Už v roce 2040 může slunce pokrývat 26 % spotřeby energie celého lidstva. Vyplyvá to ze studie, kterou v říjnu zveřejnila Evropská průmyslová asociace pro fotovoltaiku (EPIA) společně s Greenpeace.

Zpráva „Solar Generation“ ukazuje, že fotovoltaika může přispět k zabezpečení bezpečné a čisté formy energie pro lidstvo a zároveň pomoci zastavit nebezpečné klimatické změny.

Greenpeace zahájilo kampaň s názvem „Zvol pozitivní energii“, během níž chce tlačit na vlády, aby byl dvěma miliardám nejchudších lidí umožněn přístup k obnovitelným zdrojům energie v horizontu příštích deseti let. Právě solární energie může být cestou ke splnění velké části tohoto požadavku.

EPIA reprezentuje 54 předních evropských společností zabývajících se solární energetikou. Její studie ukazuje, že už v roce 2020 by solární energie mohla dodávat 276 Terawatthodin, což je třetina současné spotřeby celé Afriky, 10 procent spotřeby evropských zemí patřících k OECD a 1 procento celosvětové spotřeby. V roce 2040 by solární energie mohla dodat už více než 9000 Terawatthodin, což je více než spotřeba USA a evropských zemí OECD dohromady.

Další informace na internetu:

www.greenpeace.org/~climate/climatecountdown/solargeneration

www.choose-positive-energy.org

Tajemná pšenice na Moravě

4

Č E S T M Í R H R D I N K A

Nadnárodní biochemický gigant Monsanto tajně pěstuje v Branišovicích na Moravě geneticky manipulovanou pšenici. Jedná se o jediné políčko v celé Evropě.

O lásce a válce

6

V Á C L A V V A Š K Ů

„Věřím, že lidstvo jako celek přetrvá, avšak naše západní civilizace v sobě nese sebezničující tendenci,“ říká v rozhovoru pro Magazín Greenpeace Ivan Klíma, který je označován za nejznámějšího soudobého českého spisovatele.

Oranžová smrt z Neratovic

8

M I R O S L A V Š U T A

Málokdo ví, že v bývalém Československu se vyráběl komponent pro nechvalně známý Agent Orange - prostředek, který používali američtí vojáci ve Vietnamu. Poté, co ve Spolaně Neratovice onemocnělo 80 zaměstnanců podivnou chorobou, musela být výroba v roce 1968 zastavena.

Pět věčných otázek k Temelínu

13

J I Ř Í T U T T E R

Podle očitého svědka došlo v roce 1994 na Temelíně k závažné chybě: Hlavní potrubí přivádějící chladivo bylo k reaktorové nádobě přivařeno vzhůru nohama. Po zjištění, že tuto fatální chybu nelze v duchu technických předpisů opravit, rozhodli se pracovníci montážní firmy pro její opravu načerno.

Magazín

GREENPEACE

časopis pro ochranu přírody a životního prostředí

Číslo 4 (zima), VIII. ročník, prosinec 2001**Vydává:** Greenpeace Česká republika**Adresa redakce:**

Českomalínská 27

tel.: 02/2431 9667

fax: 02/311 22 89

e-mail: vvasku@cz.greenpeace.org

internet: www.greenpeace.cz

Šéfredaktor: Václav Vašků**Redakční rada:** Ing. Jiří Tutter, Dr. Čestmír Hrdinka,

Hana Vosmíková, MUDr. Miroslav Šuta, Jakub

Kašpar, Jan Wünsch, Jana Müllerová, Jitka Maudrová,

Katka Pařízková

Grafická úprava: Tomáš Jelínek**Tisk:** Tiskárna STOPRO

Registrováno MK ČR 6616

ISSN 1211 8168

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
pošt Praha, čj. NP 2417/1993 ze dne 14. 12. 1993

Tištěno na 100 % recyklovaném,
chlodem neběleném papíře

Solární energetika může zabezpečit čistou energii pro více než miliardu lidí a do roku 2040 pokrývat už 26 % spotřeby energie celého lidstva. Vyplývá to ze studie, kterou v říjnu zveřejnila Evropská průmyslová asociace pro fotovoltaiku (EPIA) společně s Greenpeace.

Milí čtenáři,

nejvýznamnější událostí letošního podzimu byly teroristické útoky na New York a americká odvetá v Afghánistánu. Greenpeace, jakožto velká mezinárodní organizace, cítila nutnost se ke konfliktu vyjádřit, alespoň z hlediska světové bezpečnosti:

Greenpeace k teroristickým útokům a válce v Afghánistánu

Terorismus a válka jsou násilným výrazem politického konfliktu. Násilná odpověď na násilné útoky přináší pouze další násilí, nové tragédie a nové lidské utrpení. Ztráta palestinského syna, izraelské dcery, amerického otce nebo afghánské matky jsou si rovny: lidské utrpení se nezmírní ospravedlněním politiky, která jej způsobila.

Svět teprve nedávno udělal první kroky směrem od hrozícího světového konfliktu studené války, v níž vývoj nových zbraňových systémů přinášel ještě novější zbraňové systémy a útoky stíhaly protiútoky. Nesmíme nyní dopustit, aby nový konflikt zplodil další začarovaný kruh teroru a hrůzy.

Naše společenství a životní prostředí přežijí a zůstanou udržitelné pouze tehdy, pokud lidstvo najde mírové prostředky k řešení konfliktů a prosazování spravedlnosti.

Svět je příliš křehký na to, aby nesl jaderné zbraně. Náš svět je však ohrožen novými zbraňovými systémy a hrozbou nových závodů ve zbrojení, tentokrát ve vesmíru. Miliardy lidí přitom každý den trpí nedostatkem potravy, vody a základních prostředků k přežití. Poškození životního prostředí již mělo za následek miliony uprchlíků. Masivní závislost světa na fosilních palivech způsobila politickou nestabilitu a celé národy jsou nyní ohroženy stoupáním mořské hladiny v důsledku globálního oteplování.

Svět musí najít účinnou odpověď na hrozbu utrpení a hladu v důsledku klimatických změn, na zamoření planety a na ztrátu biodiverzity. Všechny tyto problémy nám kladou základní otázku: Jak budeme pečovat o naši bezpečnou budoucnost? Bylo by chybou ohrožovat budoucnost roztáčením dalších kolotočů násilí, které se mohou rozšířit po celém světě.

Vyzýváme proto všechny zúčastněné v tomto vznikajícím konfliktu, aby sami na sebe pohlédli jako na obyvatele ohrožené planety a zvážili své aktivity nikoliv s ohledem na krátkodobá měřítka odplaty, ale s ohledem na dlouhodobou potřebu míru a bezpečnosti na planetě Zemi.

Jsmo přesvědčeni, že veškeré lidstvo bez ohledu na politické rozdíly sdílí stejná základní práva, potřeby a hodnoty. Měli bychom vytvářet řešení schopná odvrátit hrozby, jež stojí jako stín nad naší společnou budoucností.

Dozvídáme se, že u nás roste geneticky manipulovaná pšenice. Informace zavání senzací. Pokud je to pravda, byl by to ojedinělý případ v Evropě. Navíc podle ministerstva životního prostředí by se u nás tento rok vůbec tato pšenice pěstovat neměla. Chvilé přemítání, pak nasedáme do auta a vyrážíme. Jsme na místě, Branišovice, okres Znojmo. A skutečně, po chvíli pátrání nalézáme pole s pšenicí a označením: POZOR! TRANSGENNÍ ROSTLINY!

Ministerstvo životního prostředí se snažilo utajit, že firma Monsanto pěstuje v Branišovicích na Moravě geneticky manipulovanou pšenici. Jedná se přitom o jediné políčko v celé Evropě.

Utajovaná pšenice

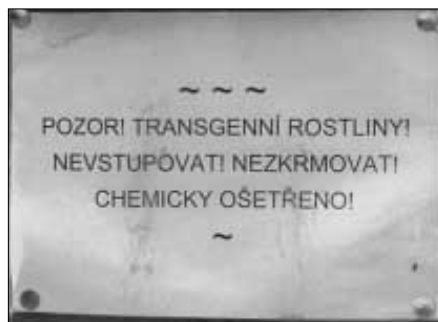
Zajímáme se o geneticky manipulované organismy (GMO) a tak chceme vědět, co se u nás tento rok pěstuje. Bereme hlavičkový papír, uvádíme několik zákonů, podle kterých máme právo na informace o GMO, a posíláme oficiální žádost na ministerstvo životního prostředí (MŽP). To má totiž tyto „umělé“ vytvořené organismy a jejich uvolňování do přírody na starosti. Hra na schovávanou začíná.

Za necelý měsíc přichází odpověď. Vypadá nadějně. Z příloženého seznamu vyplývá, že se u nás tento rok měla pokusně pěstovat pouze geneticky manipulovaná (GM) řepka, len, brambory a slivoň. Mezi uvedenými plodinami chybí GM kukuřice, cukrová řepa a pšenice, které se u nás pěstovaly v minulých letech. Zpozorníme. Že by firmy s přijetím nového zákona o GMO ztratily o Českou repub-

liku zájem? Tak přísný zase náš zákon bohužel není.

Nedá nám to a pátráme dál. To, co objevujeme, je více než zajímavé. Firma Monsanto skutečně pěstuje v Branišovicích na Moravě GM pšenici odolnou vůči vlastnímu herbicidu Roundup. Jak se později ukáže, jedná se o jediné políčko v celé Evropě.

Hned, jak se dozvídáme o GM pšenici v Branišovicích, voláme na ministerstvo a ptáme se, co je na tom pravdy, že se u nás pěstuje GM pšenice? Úředníci jsou sice trochu zaražení, že o ní víme, nicméně poskytují vysvětlení: Monsanto zažádalo o povolení pěstovat GM pšenici až počátkem června, a tudíž informace o tom, že se pěstuje, přišla až poté, co nám ministerstvo poslalo seznam GM plodin pěstovaných v tomto roce. Proto v něm pšenice chyběla.

Začínáme tušit něco podezřelého. Monsanto sice dostalo povolení pěstovat GM pšenici již v roce 1999, ale mimo jiné také za podmínky, že bude každoročně informovat ministerstvo o tom, kde chce pšenici pěstovat. Pokud tak neučinilo pro tento rok, mohlo by být pěstování GM pšenice nelegální. Obracíme se proto na Českou inspekci životního prostředí, aby to prověřila. O tom, že by nám pěstování Roundup ready pšenice tajilo samotné ministerstvo, jsme v té době neuvažovali. Vždyť nám

ještě na podzim minulého roku napsal ředitel odboru environmentálních rizik ing. Karel Bláha, že se MŽP snaží o maximální otevřenost a poskytování informací veřejnosti. Proč by měli úředníci státního úřadu, jehož posláním je chránit životní prostředí, zatajovat informace vlastním občanům a nahrávat tak zájmům nadnárodních korporací?

Po čase přichází odpověď od inspekce. Monsanto prý zákon o nakládání s GMO neporušilo, protože si podalo novou žádost na pěstování GM pšenice ve lhůtě stanovené zákonem, tj. do konce června tohoto roku. Zda Monsanto porušilo podmínky dané v roce 1999, nemůže inspekce bohužel zjistit, protože jí to nepřísluší. V její kompetenci je problematika GMO až od 1. ledna 2001, kdy zákon vstoupil v platnost. K posouzení, zda byly stanovené podmínky dodrženy, je prý kompetentní Česká komise pro transgenózu rostlin.

Volám docentu Ondřejovi, který byl předsedou České komise pro transgenózu rostlin v roce 1999 a je i současným předsedou České komise pro nakládání s GMO a produkty, a žádám ho o sdělení a zaslání podmínek, které dostalo Monsanto v roce 1999. Dozvídám se, že se musím obrátit na MŽP. Přeseme tedy znovu oficiální žádost a čekáme na odpověď. Ta přišla, ale podmínky, o které jsme žádali, v ní jaksi chybějí. Ani osobní návštěva ministerstva nepomáhá. Takže vlastně dodnes nevíme, jak to je s legálností pěstování GM pšenice. A nás přitom také zajímá, zda mezi podmínkami nebylo třeba i to, že se GM pšenice smí pěstovat pouze ve skleníku, jako je tomu například ve Velké Británii. A tak chystáme další dopis a stále (patrně naivně) věříme ve snahu MŽP o „maximální otevřenost“ a poskytování informací veřejnosti.

Předčasná sklizeň

Poté, co se v polovině června obracíme

Tajemná pšenice na Moravě

na inspekci, začínají se o problém zajímat i média. Jaké je naše překvapení, když se za pár dní v MF DNES dočteme, že firma Monsanto náhle sklídila v Branišovicích pokusná políčka s GM plodinami. Nešlo však o pšenici, ale o kukuřici a cukrovou řepu. Sklizeň v červnu? Vždyť kukuřice začala sotva kvést a výnosy cukrovky v červnu také nejsou nejlepší. Zajímavé na tom je, že šlo o GM plodiny, které mimochodem také chyběly na seznamu ministerstva, a tudíž se vůbec neměly pěstovat! Nabízí se dvě možná vysvětlení. Buď informace o GM cukrovce a kukuřici zatajilo Monsanto, nebo ministerstvo.

Jak je to tedy s pěstováním GM plodin v ČR? Po téměř detektivním pátrání jsme odhalili, že kromě brambor, lnu, švestky a řepky olejky, které ministerstvo přiznalo, se tento rok ještě pěstovala kukuřice, cukrová řepa a pšenice. Dále jsme zjistili, že byl vysazen také GM tabák, ovšem bez povolení. Zda je uvedený výčet úplný, by měli nejlépe vědět na ministerstvu. Pro jistotu se ale zeptejte raději dvakrát, snad kdyby měli schované nějaké to trumfově eso v rukávu.

Nekonečný příběh?

A jak je to s utajovanou GM pšenicí? Nahlédli jsme do dokumentace a našli dopis Monsanto ze začátku dubna, v němž firma informuje MŽP o tom, že na podzim 2000 vysela pšenici a že ji tedy tento rok pěstuje v Branišovicích. Naše žádost o poskytnutí seznamu pěstovaných GM plodin v roce 2001 pochází z května. Ministerstvo tedy muselo v době, kdy odpovídalo na náš dotaz, již vědět, že se u nás GM pšenice pěstuje. Proč nám ale tuto informaci zatajilo?

V rámci správního řízení jsme zaslali naše připomínky a žádali, aby MŽP žádost o pěstování GM pšenice zamítlo. Zamítavé stanovisko k žádosti vyjádřilo ostatně i ministerstvo zemědělství. Jak samotná žádost, tak i analýza rizika byly zpracovány velice nedostatečně. Provozní řád objektu, kde se má s GM pšenicí pracovat, vůbec neodpovídal vyhlášce. Tato pšenice nebyla navíc schválena k pěstování nikde v Evropě, natož v Evropské unii. V metodice pokusu také chybělo sledování vlivů na životní prostředí. Možnost kontaminace normální pšenice byla vysoce podceňena. To jsou jen některé z našich výhrad.

V současné době je správní řízení ve věci Monsanto a GM pšenice přerušeno a firma byla požádána, aby dodala chybějící materiály a žádost doplnila. Toto rozhodnutí je velice zarážející a svým způsobem i šokující. Náměstek ministra životního prostředí ing. František Škoda nám koncem června na naši výzvu nepovolil pěstování GM pšenice odpověděl: „Vzhledem k negativnímu stanovisku ministerstva zemědělství ... a skutečnosti, že podání firmy Monsanto neobsahuje všechny náležitosti požadované zákonem č. 153/2000 Sb., nelze ve věci pěstování geneticky modifikované pšenice vydat kladné rozhodnutí.“ Žádost by podle ministerstva musela být přepracovaná. Dopis končí slovy: „Posouzení takto přepracované žádosti, pokud by ji společnost Monsanto podala znovu, by bylo předmětem dalšího správního řízení“. To byla celkem jasná a také logická odpověď. Očekávali jsme, že MŽP žádost zamítne a řízení ukončí. Pokud by totiž došlo pouze k přerušení žádosti, nemohla by být přepracovaná žádost předmětem dalšího, a tudíž nového správního řízení.

Přerušování správního řízení lze pochopit v případě, že firma opomene uvést nějaké drobnější a nepodstatné věci. V tomto případě se však jedná o zásadní věc - žádost nevyhovuje zákonu o nakládání s GMO, hodnocení rizika je nedostatečné a firma nedodala ani analytickou metodu ke zjištění GM pšenice. Firma u nás zkouší svou osvědčenou metodu z prostředí banánových republik. Jednoduše zkouší, co si může dovolit. Dodá polovičku informací a čeká, jaká bude odezva. Úředníci místo toho, aby jasně vyjádřili, že žádost má věcné nedostatky, neodpovídá zákonu a tudíž se zamítá, řízení pouze přeruší. Vyzvou firmu, aby „neblbla“ a dodala další náležitosti. Když firma dodá další kousek, může se celý proces opakovat. Tímto svým postojem dává MŽP investorům jasný signál, jak to v České republice chodí.

Neznámá DNA

Pro manipulovanou Roundup Ready pšenici chybí potřebná data. Odhad rizika je tak

Foto Greenpeace/Jakub Kusák

založen víceméně na hypotézách. Předpokládá se, že účinky budou podobné jako u Roundup ready GM sóji, protože je manipulována stejným způsobem - na rezistenci vůči herbicidu roundup. Schvalování GM sóji bylo založeno na principu látkové ekvivalence neboli „rovnocennosti“. Ten předpokládá se, že se geneticky manipulovaná sója neliší od normální sóji, že je s ní v podstatě shodná. Tento princip je však sporný. Za pseudovědecký ho označil například Dr. Millstone z Univerzity v anglickém Sussexu v článku uveřejněném v časopise Nature již v roce 1999.

Foto Greenpeace/Jakub Kusák

Nedávno vyšla na světlo další skutečnost. Belgičtí vědci v časopise European Journal of Food Research Technology uveřejnili informaci o tom, že GM sója odolná vůči herbicidu Roundup obsahuje neznámou DNA. Není jasné, kde se v sóji vzala a co může způsobit: jestli kóduje nějakou bílkovinu nebo se jedná o tzv. „spící“ úsek DNA. Jedno je však jisté. Monsanto v době, kdy předkládalo úřadům GM sóju ke schválení, nevedlo, že by GM sója takovouto dědičnou informaci obsahovala. V souvislosti

s objevením neznámé DNA u Roundup ready sóji je na místě otázka, co můžeme čekat u Roundup ready pšenice? Zároveň je to varování pro všechny, kteří posuzují žádosti o nakládání s GMO, aby byli velice opatrní a nespolehali pouze na data uvedená výrobcem.

Autor je bývalý vedoucí kampaní Greenpeace

Další informace na internetu:

Greenpeace

<http://gmo.greenpeace.cz>

<http://www.greenpeacecanada.org/e/news/010731b.html>

<http://www.greenpeacecanada.org/e/campaigns/gmo/new/gmwheat.html>

<http://www.greenpeace.org/~geneng/highlights/gmo/RRsoylettDNA.PDF>

Nature

<http://members.tripod.com/~ngin/se.htm>

Journal of Food Research Technology

<http://link.springer.de/link/service/journals/00217/bibs/1213002/12130107.htm>

BBC

http://news.bbc.co.uk/hi/english/sci/tech/newsid_1492000/1492939.stm

RIZIKA PĚSTOVÁNÍ GM PŠENICE

- ▶ Proti experimentům s GM pšenicí se všude ve světě zvedá odpor.
- ▶ GM pšenice nebyla povolena k pěstování nikde v Evropě.
- ▶ I pokusné pěstování může způsobit tzv. genetickou kontaminaci - nepovolené křížení s normálním druhem.
- ▶ Kontaminace normální pšenice by negativně ovlivnila export z ČR, postižení by byli především čeští zemědělci.

V 70. letech byly všechny Vaše knihy vyřazeny z knihoven. A přece Vás znali i lidé, kteří nikdy žádný samizdat nepřečetli. Napsal jste totiž příběhy Krtečka, kterého milovaly celé generace. Jak k tomu došlo?

Skutečným tvůrcem Krtečka je pan Miler, můj sousek. Psal jsem pro něj několik krtečků už před rokem 1968. Když jsem pak byl v 70. letech zakázaný, nabídl mi, jestli bych nechtěl psát krtečky dál pod jeho jménem. To se tak tehdy dělalo, zakázání autoři psali pod jménem někoho, kdo zakázán nebyl, a ten jim pak dával honorář. No a já pana Milera vím, že ty peníze vlastně nepotřebuji (dostával jsem v té době už honoráře za knížky, které mi vycházely v zahraničí), ale co bych potřeboval, je potvrzení, že jsem zaměstnaný. Děti se tehdy

To není pravda, autem jezdím, ale minimálně. Mám rád vlaky a po Praze jezdím tramvají nebo metrem. Občas se mi stane, že mě někdo potká v metru a diví se: „Pane Klíma, co tady děláte? Vy jste teda ale blázen.“ Co bych vám na sebe dál prozradil? Vegetarián nejsem, ale i to maso jím minimálně. Většinou se ženou vaříme taková skromná jídla, jako jsou brambory s mrkví nebo brambory s tvarohem. Jednou, dvakrát týdně jíme rybu nebo kuře. Nedávno jsem objevil avocádo. Na trhu ho dostanete za dvacet korun, ne za čtyřicet jako v supermarketu. A tak snídám avocádo. Hrozně mi to chutná a je to zdravé.

Díváte se na televizi?

V životě jsem neviděl ani jediný televizní seriál. Do roku 1990 jsme televizi vůbec neměli. Odmítal jsem se dívat na bednu, která je cenzurovaná. Zato jsme poslouchali rádio. Tehdy se

Afgháncům, kteří jsou vlastně sami obětí určitého totalitního režimu. Samozřejmě že Taliban je v současné době skutečně asi nejkonzervativnější režim na světě. A pokud o tom něco vím, tak je opravdu dost těžko přijatelný.

A co boj s terorismem?

Boj s terorismem je nutný, ale nejdříve je potřeba přesně definovat, co terorismus je. Víme, že diktatury a totalitní režimy mají ve zvyku označit za teroristu každého, kdo se postaví proti nim. Nejsm si jist, že každý, kdo je dnes například v Zakavkazku označován za teroristu, jím skutečně také je. Teroristou je pro mne člověk, který útočí na civilisty a bezbranné lidi ve snaze dosáhnout určitých politických cílů nebo podvrátit režim. Jestliže však boj s terorismem začne postihovat spíše nevinné lidi, pak se s teroristy dostáváme na stejnou úroveň.

„Věřím, že lidstvo jako celek přetrvá, avšak naše západní civilizace v sobě nese sebezničující tendenci,“ říká Ivan Klíma, který je označován za nejznámějšího soudobého českého spisovatele.

Objevují se názory, že některá americká díla z oblasti umění nebo zábavy vlastně předpověděla budoucnost. Nemyslím teď jenom útoky letadel na Světové obchodní centrum, ale například i bláznění kolem zásilek s antraxem. Prý tohle všechno vlastně již bylo inherentně obsaženo například v hollywoodských filmech. Myslíte, že umění může být v tomto ohledu opravdu citlivější a přesnější, než tajné služby?

Odlíšil bych umění a hollywoodské filmy. Myslím si, že ty filmy, které se zabývaly možností zkázy nebo útoku na civilizaci a vykreslovaly obraz nepřítele, jsou prostě jen normální dedukcí možností, které se objevily. Když lidé přijdou na to, jak zabít atomovými, chemickými nebo bakteriologickými zbraněmi, stává se to samozřejmě zajímavým tématem i pro průmysl zábavy. A ten to použije k napínavým zápletkám a obrazu zkázy. Lidé vůbec z nějaké podivné záliby rádi sledují obrazy vlastní zkázy. Je to asi nějak přitažlivé sedět v lenošce, sledovat zkázu a vidět, že je to jenom fikce. Ve chvíli, kdy se to opravdu přihodilo, lidé možná přece jen pochopili, že to zas taková zábava není.

A co skutečné umění?

Pokud je umění vytvářeno geniálními tvůrci, což se v některých případech jistě děje, tak tenhle fenomén nastat může. Jedním z rysů génia totiž je, že má schopnost domýšlet věci dál, než je běžné. Avšak útok na New York byl v podstatě docela logickým vyústěním určitých trendů naší civilizace, které byly předem odhadnutelné a bylo jen otázkou času, kdy nastanou. Já považuji za podivuhodné spíše to, že se dodnes nepoužila atomová ani bakteriologická zbraň. Antrax totiž není klasikou bakteriologickou zbraní. Tou je třeba mor, který nakazí jednoho člověka, a ta nákaza pak letí po světě, jako když padají kostky domina.

Vy jste jako dítě strávil více než tři roky v koncentračním táboře v Terezíně. Zažil jste diktatury 20. století - fašismus i komunismus. Myslíte, že nám dnes něco takového může znovu hrozit?

Foto Günter Barboš

O lásce a válce

hlásily na školu a já prostě potřeboval, aby mi něco vyšlo pod mým jménem. Pan Miler řekl, že to zkusí a ono to prošlo. Snad to bylo proto, že nikoho nenapadlo, že bych to mohl být já. Asi si řekli, že taková drzost není pravděpodobná. Od pana Milera to bylo statečné. Ale všichni krtečkové nejsou ode mě.

Aha, a kteří jsou ti Vaši? Můžete nějak jmenovat?

No jo, Krtek a telefon, Krtek chemikem, Krtek hodinář, Krtek a zápalky, Krtek zahradníkem, Krtek na poušti. Bože, kdybych si tak uměl na všechny vzpomenout...

Britský list The Guardian Vás označil za nejznámějšího současného českého spisovatele. Přesto je o Vás známo, že žijete i na české poměry velmi skromně. Proč to?

Víte, mně přímo odpuzují lidé, kteří žijí nabobským způsobem života. Já sice dvakrát týdně hraji tenis, ale to je asi jediný přepych, který si dopřávám. Peníze nikdy nebyly mým cílem. Mě zkrátka připadá, že jestliže někdo peníze používá k tomu, aby se předváděl, je to spíše výraz pokleslosti.

Jak tedy žijete? Guardian napsal, že dokonce nejezdíte autem.

sem vozily takové ty ruské tranzistoráky, které se používaly na Sibiři. Tam jsou obrovské vzdálenosti, takže ta rádia měla velmi dobře udělané krátkovlnné rozsahy. Když jsem to ruské rádio postavil sem na skřín, dala se na něm chytit i Svobodná Evropa. V roce 1990 jsme televizi konečně koupili a mně se stalo to, co skoro každému přede mnou. Téměř rok jsem byl fascinován těmi pohyblivými obrázky. Hrozně rád jsem se díval třeba na Monty Python Circus. Dnes se dívám už jen na zprávy a sem tam na nějaký dokument na dvojce.

Co si myslíte o zářijových útocích teroristů na New York a nynější americké válce v Afghánistánu? Nebude z toho 3. světová válka?

Myslím si že ne. Už proto, že to vlastně nebude válka mezi nějakými státy. Je ovšem pravda, že Američané v této chvíli útočí na Afghánistán, což je podle mého názoru dosti zoufalý pokus, jak zlikvidovat teroristy.

V novinách se tomu říká odplata.

Termín „odplata“ považuji za politické heslo. Jde spíše o to uklidnit uraženou čest Američanů. Odplata by nikdy neměla být naším cílem. Komu odplácet? Nakonec se odplácí

Nebezpečí diktatur trvá. Právě o tomhle se chystám napsat svou poslední knihu. Jak vlastně došlo k tomu, že v 20. století tolik inteligentních lidí podlehl tak zhoubným ideologiím? Vidím tu několik příčin nebo předpokladů. Mezi nimi jsou zcela zřejmé dvě: krize náboženské víry a odcizení. Může vám to snad připadat těžko uvěřitelné, ale marxismus i německý nacionální socialismus byly především náhradními vírami, které na relativně krátký čas fascinovaly miliony lidí, mezi nimiž nechyběli ani přední vzdělanci oné doby. A tyhle předpoklady pro vznik nové diktatury jsou tu latentně přítomny i dnes. Stále jsou tu ideologie, které nabízejí jakousi náhradní víru nebo třeba jen obraz nepřitele.

Co můžeme udělat pro to, aby se všechny ty gulagy a Osvětimi už nikdy neopakovaly?

Jde o to, aby tu vždy byla početná skupina obyvatel, kteří jsou ochotni brát osud do svých vlastních rukou. Lidí, kteří budou hlídat, aby byla dodržována spravedlnost, aby se nikdo nezmocňoval pravomocí, které mu nepřísluší, aby byla chráněna lidská práva a příroda. Zkrátka občanská společnost.

Proč ale proti konceptu, který nazýváme občanská společnost, vystupuje z některých stran taková zuřivá nenávisť? Nedávno například jakýsi pan Steiger v MF DNES napsal doslova, že „Soloncovská mafie, Greenpeace a bin Ládínova Al Káida jsou údy občanské společnosti, které trápí nevinné občany a zabíjejí lidi“.

To je takový blábol, že je mi trapné to komentovat. Myslím, že tenhle odpor vůči občanské společnosti přichází od těch, kdo nezřízeně touží po moci. Politické strany tu samozřejmě jsou od toho, aby toužily po moci, to je v pořádku. Avšak některé strany pro sebe často chtějí moc, která už jde nad meze demokracie. A je to právě občanská společnost, kdo se jim v tom snaží bránit. Naštěstí si většinou i samotné strany uvědomují, že demokracie je nakonec stejně důležitá i pro ně samotné, protože kdyby se někdo zmocnil moci úplně, ostatní strany by jednoduše zakázal.

IVAN KLÍMA

Ivan Klíma se narodil v roce 1931 v Praze. Za druhé světové války prožil tři a půl roku v koncentračním táboře Terezín. Po válce vystudoval Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy. Poté pracoval jako redaktor v týdeníku Květy, Literárních novinách, Literárních listech a Listech. V letech 1969 až 1970 působil jako hostující profesor na Michiganské univerzitě v USA. V roce 1970 se vrátil do vlasti a záhy se stal zakázaným autorem. Jeho knihy byly vyřazeny z knihoven. V současné době je označován za nejznámějšího a nejpřekladanějšího žijícího českého spisovatele. Mezi jeho nejznámější knihy patří román Soudce z milosti, povídky Moje první lásky a novely Láska a smetl, Poslední stupeň důvěrnosti a Ani svatí ani andělé. Poslední knihou, která mu vyšla v češtině (říjen 2001) v brněnském nakladatelství Doplněk je sbírka ekologických esejí s názvem „Jak přežít blábohyt“.

Ivan Klíma podporuje Greenpeace a je členem tzv. Rady volitelů (voting membership) - patnáctičlenného sboru, jenž v České republice volí pětičlennou Radu Greenpeace.

V jedné z povídek ze sbírky Má veselá jitra, jejíž děj se odehrává za minulého režimu, prodáváte se svým přítelem kapry a bavíte se přitom vymyšlením seznamu knih, které byste vydali, kdyby se to smělo. Svobodu vydávat knihy máme již 11 let. Existuje nějaká kniha, kterou byste rád viděl na pultech knihkupectví?

Nevzpomínám si na žádnou knihu, kterou bych nějak výrazně postrádal. Co mi tu však chybí, je kvalitní časopis o tom, jaké knihy vycházejí.

„O zločinu se mi psát nechce, tak píšu o lásce,“ říká Ivan Klíma

Takový, jako je například v Americe New York Time Review of Books.

Mluvme o pokroku. O Vás je známo, že jste už před rokem 89 psal své knihy na počítači, takže předpokládám, že k tomu, co se dnes děje v oblasti technologického pokroku, máte nějaký vztah. Co říkáte na nebezpečí spojená s technologiemi například v oblasti genetického inženýrství? Myslíte si, že je možné touze člověka po poznání postavit nějaké hranice? Jak umožnit další bádání a zároveň zabezpečit, aby nás to nezničilo?

Nedávno jsem měl ve švédské Akademii věd přednášku, v níž jsem mluvil o mezích růstu v oblasti vědění. Jako jsou meze v oblasti ekonomické, což je například fyzické vyčerpání přírodních zdrojů, existují meze i v poznání. Ale zdá se, že jsme teprve na začátku. Znáte to, věda někdy postoupí a chvíli se zdá, že jsme u konce. Pak uděláme další krok a najednou se před námi otevrou úplně nové obzory, o nichž jsme předtím netušili. Obávám se, že je člověku nějak dáno, aby bádál až ke svému sebezničení. Jde tedy o to, aby tato sebezničující složka lidské touhy byla pokud možno pod kontrolou. Myslím, že posláním rozumných lidí je nikoliv to, aby bránili bádání, ale aby upozorňovali na nebezpečí a destruktivní rysy s tím spojené. Takové, jež v minulosti vedly například k Hirošimě.

Greenpeace má ale právě s tímhle obrovské potíže. Snažíme se upozorňovat na rizika v oblasti genetického inženýrství - protestujeme například proti vypouštění geneticky manipulovaných organismů do životního prostředí. Avšak ze strany vědců je tohle vnímáno jako brzda pokroku.

Z lidského hlediska je to velmi pochopitelné. Jde o normální konflikt toho, kdo něco kritizuje a kdo je kritizován. Já si ale vážím práce všech, kdo na tato rizika upozorňují, jakkoliv to mohou někdy třeba i přehánět. I to je důležité! Někdy je opravdu zapotřebí věci trochu přehnat, aby se o věci začalo mluvit. Ostatně sebezničující tendenci lidstva si již povšimlo mnoho poctivých vědců počínaje Einsteinem. Ten si velmi dobře uvědomoval, že vědci vypouštějí džina z lahve, abych použil

toho otřepaného výrazu. A těch džinů vypuštěných z lahve je dnes už tolik, že je třeba neustále upozorňovat už na samotný fakt, že tu taková nebezpečí jsou. Já doufám, že v tom Greenpeace bude pokračovat a nedá se otrávit.

Jak se díváte na budoucnost? Jste optimista?

Jedna věc je budoucnost lidstva a druhá budoucnost této euroamerické civilizace. Věřím, že lidstvo ještě nějakou dobu přetrvá, a to navzdory tomu, jak neblaze toto století začíná. Avšak naše západní civilizace má v sobě zcela zjevně sebezničující tendenci. Nedávno jsem například slyšel, že hokejista Jágr dostal na příštích osm let smlouvu na tři a čtvrt miliardy korun. To je jasný důkaz toho, že zábavu již klademe nad všechny ostatní druhy lidské činnosti. Ne tedy například lékaři či hasiči a záchranáři. Přestože zachraňují životy jiných a riskují své vlastní, ocenit to neumíme, proti hokejistům jsou to naprostí žabaři. Považují to za jeden ze signálů úpadku naší civilizace.

Koho byste rád viděl na místě budoucího prezidenta?

Byl bych docela rád, kdyby to byla žena.

Milostné vztahy a láska hrají ve vašich knihách klíčovou roli. Můžete vysvětlit proč?

V dnešním životě, kde naštěstí už není válka, je dramatický buď zločin nebo nějaký vztah, což je většinou láska nebo nevěra. O zločinu se mi psát nechce. Navíc se dneska skoro o ničem jiném nepíše, až všichni podléháme dojmu, že jsme obklopeni samými zločinci. Tak píšu o lásce. Navíc se mě to třeba nějak osobně týkalo. Myslím si, že žít v nějakém hezkém vztahu je natolik obtížné a zároveň dramatické, že stojí za to o tom psát.

Děkujeme za rozhovor

Paulu Adáριοvi vyhrožují v Amazonii smrtí

V Á C L A V V A Š K Ů

Začátkem října zazvonil v kanceláři Greenpeace v brazilském městě Manaus v Amazonii telefon a anonymní hlas pohrozil, že pokud organizace nezastaví své aktivity na záchranu deštných pralesů, bude zabit hlavní koordinátor této kampaně Paulo Adário.

Celých 80 procent těžby dřeva v Amazonii je ilegální. Jen vloni padlo za oběť požárům, mýcení a ilegálnímu kácení více než 20 000 čtverečních kilometrů deštného pralesa.

Foto: Greenpeace / Daniel Beltra

Populace jaguára byla vybita lovci kožešin ještě dřív, než byl jaguár prohlášen za ohrožený druh.

Takové anonymy nelze brát v Amazonii na lehkou váhu. V srpnu 2001 zde byl zabit známý aktivista a ochránce přírody Dema. Proto i členové Greenpeace zareagovali maximálně opatrně. Rodina Paula Adária byla odvezena do bezpečí a v kanceláři Greenpeace byly provedeny některé bezpečnostní úpravy. Teprve poté vyslalo Greenpeace do světa zprávu: Nenecháme se zastrašit. Kampaň na záchranu deštných pralesů Amazonie bude pokračovat.

Ilegální těžba

O co v Amazonii vlastně jde? Víme, že pralesy na celé planetě mizí závratnou rychlostí. Více než 80 procent jich bylo už úplně zničeno. A polovina z toho, co nám ještě zbylo, je nyní ohrožena. Amazonický prales je ze všech největší a nejvzácnější.

Vzmemme-li v úvahu obrovský rozsah kácení a každoroční požáry, které Amazonii v poslední době postihují, bude se možná zdát překvapující, že 85 procent zdejšího deštného pralesa je stále ještě nedotčeno. Avšak i tady se rychlost kácení zvyšuje. Jen za minulý rok padlo za oběť mýcení a požárům více než 20 000 čtverečních kilometrů pralesa.

Jedno z největších nebezpečí, kterému dnes amazonský deštný prales čelí, je ilegální těžba vzácného dřeva. Podle brazilské vlády je celých 80 procent veškeré těžby dřeva v Amazonii ilegální. Ze dřeva, které se v Amazonii vytěží, je navíc celých 70 procent zničeno na pilách, kde končí jako nepoužitelný odpad nebo piliny.

Zázračná Amazonie

Vědci se shodují na tom, že amazonský deštný prales nesmíme ztratit. Co se týče rozmanitosti rostlin a zvířat, je Amazonie jednou z nejbohatších oblastí na světě. Na jediném hektaru deštného pralesa žije více druhů než v celé Evropě.

Vědci předpovídají, že nový plán brazilské vlády povede ke zničení více než třetiny brazilské části amazonského deštného pralesa.

Rozmanitost a kontrasty forem života v Amazonii jsou opravdu ohromující. Amazonický vodní leknín s průměrem kalicha dva metry je největší květinou na světě. Pavouk Caranguejeira je větší než baseballový míč, vedle něho tu žije druh opičky, která váží jen 130 gramů a je menší než kartáček na zuby.

Amazonie je též domovem 57 druhů ohrožených druhů včetně jaguára. Celá jeho populace byla vybita lovci kožešin ještě dřív, než byl prohlášen za ohrožený druh. Dodnes nevíme o životě jaguárů prakticky nic. Některé přírodní národy v Amazonii však jaguára uctívají a kladou jej nad všechny pralesní tvory.

„Chtějí nás zastrašit, ale nedáme se,“ říká Paulo Adário, kterému v Amazonii vyhrožují smrtí.

Velká část rostlinných a zvířecích druhů v Amazonii však zůstává dosud nepoznána. Vědci odhadují, že bylo zatím popsáno pouze asi 40 procent druhů hmyzu. Objeveno bylo již přibližně 300 000 druhů rostlin, ale odhaduje se, že dalších 20 000 zůstává nadále skryto. Jen v samotném roce 1990 bylo objeveno sedm nových druhů opic, dva druhy ptáků a desítky druhů žab a ryb.

Letecké snímky odhalují zločin

Kdo stojí za anonymními výhrůžkami proti Greenpeace? A proč to dělá? „Chtějí nás prostě zastrašit,“ soudí adresát této hrozby Paulo Adário. „Důvodem jsou naše poslední úspěchy. Podařilo se nám totiž odhalit ilegální těžbu mahagonu.“

Je veřejným tajemstvím, že v Brazílii je většina obchodu s mahagonem kontrolována kriminálními živly. Tato činnost byla dlouho trpěna, aniž by se federální vláda pokusila jakkoliv zasáhnout. Greenpeace nyní pomalu sbírá důkazy a snaží se přimět kompetentní místa

BOHATSTVÍ AMAZONIE

- ▷ Na jediném hektaru amazonského pralesa žije více druhů rostlin a živočichů než v celé Evropě.
- ▷ Amazonický vodní leknín s průměrem kalicha dva metry je největší květinou na světě.
- ▷ Pavouk Caranguejeira je větší než baseballový míč, zatímco jeden druh opičky váží jen 130 gramů a je menší než kartáček na zuby.
- ▷ Amazonie je domovem 57 druhů ohrožených druhů včetně jaguára.
- ▷ Velká část Amazonie je dosud nepoznána. Jen v roce 1990 bylo objeveno sedm nových druhů opic, dva druhy ptáků a desítky druhů žab a ryb.
- ▷ Vědci odhadují, že zatím bylo popsáno pouze asi 40 procent druhů hmyzu.

k akci. A Paulo Adário je dnes v Brazílii nejnámější postavou Greenpeace.

Je pravda, že brazilská vláda se nyní snaží ilegální těžbu mahagonu zastavit. V roce 1996 bylo přijato moratorium na jakékoliv nové těžební projekty. Avšak podle informací, které má Greenpeace k dispozici, používá několik těžářských společností falešné dokumenty, aby maskovaly ilegální těžbu na území indiánských kmenů.

Dne 26. září o tom Greenpeace publikovalo důkazy. Fotografie a videozáznamy z leteckého průzkumu ukázaly rafinované těžební praktiky na území, která patří indiánskému kmeni Kayapo. Právě zde je jakákoliv těžba přísně zakázána. Greenpeace se navíc podařilo získat i snímky ze satelitů, které odhalují rozsah i detaily ilegální těžby. Tyto informace byly předány federálnímu prokurátorovi v hlavním městě Brazílie společně se žádostí o úplné vyšetření.

Na základě informací Greenpeace provedla federální policie razii na řece Carajari a odhalila obrovské množství ilegálně pokáceného mahagonu (27. října 2001).

Lepší Brazílie?

Má však vláda skutečný zájem o vyšetření kriminálních činů? Těžko říct. V posledních deseti letech byl v ochraně Amazonie učiněn jen malý pokrok. V lednu brazilská vláda dokonce oznámila plán, jehož realizace by přišla na 40 miliard dolarů a který by velké části pralesa proměnil v dálnice a oblasti průmyslového rozvoje.

Vědci předpovídají, že tento plán, nazývaný „Avança Brasil“ (Lepší Brazílie), povede ke zničení 33 až 42 procent brazilské části amazonského deštného pralesa. Dokonce i kdyby brazilská vláda a průmysl sehnaly jenom část prostředků nutných pro uskutečnění tohoto megalomanského projektu, dává návrh tušit, jaký je současný přístup vládních úředníků k pralesu a národům, které v něm žijí.

Deniové

Amazonie je domovem 20 milionů lidí, mezi něž patří i 400 původních národů. Jak se těžářské firmy posouvají dále do nitra pralesů, je ohroženo samotné jejich přežití. Mnoho

těchto kultur, zvířat i rostlinných druhů může být už brzy navždy ztraceno.

Ačkoliv brazilský zákon zaručuje plnou ochranu teritorií, kde se pralesní národy vyskytují, byla zatím vyznačena pouze necelá polovina území zdejším indiánských kmenů. Například indiáni kmene Deni již 20 let čekají, až jejich území bude řádně ohraničeno.

Jejich země je ale nyní ohrožena ilegální těžbou. Proto se Deniové rozhodli vzít demarkační proces do vlastních rukou a ohraničit si své území sami. V září a říjnu 2001 Deniové za pomoci Greenpeace a theodolitů poprvé v historii vyměřovali vlastní prales.

Před očima vlastních dětí

Také tyto aktivity Greenpeace jsou zjevně trnem v oku zdejším dřevařským mafii. Jsou jejich nynější výhrůžky reálné? Zdejší lidé vám potvrdí, že ano. V Amazonii dochází k brutálnímu násilí proti ochráncům přírody v poslední době čím dál častěji. Posledním příkladem je událost z 25. srpna tohoto roku, kdy byl ve svém domě v Altamiru ve státě Para zavražděn koordinátor hnutí za rozvoj transamazonského regionu Ademir Alfeu Federicci zvaný Dema. Tento aktivista byl zastřelen přímo před očima vlastní ženy a dětí. Dema byl vůdcem odporu proti výstavbě přehrad, které brazilská vláda plánovala na řece Xingu. Dema také upozorňoval na ilegální těžbu dřeva v této oblasti.

Greenpeace zahájilo celosvětovou kampaň na záchranu Amazonie v roce 1999. O rok později zřídilo pobočku ve městě Manaus v samém srdci amazonských pralesů. Místní aktivity se zatím soustřeďují na sledování ilegální těžby a spolupráci s domorodými kmeny.

„Uděláme vše, co bude v našich silách, abychom naše lidi ochránili,“ říká Mariane Lisboa, ředitelka brazilské pobočky Greenpeace. „Žádné výhrůžky nás nedonutí k tomu, abychom naši kampaň na záchranu Amazonie zastavili.“

Další informace na internetu:

<http://www.greenpeace.cz/magazine/99leto/texty/amazon.htm>

<http://www.greenpeace.org/amazon/>

http://www.greenpeace.org/amazon/ship/news_oct10.html

DEŠTNÉ PRALESY OHROŽENY

- ▷ Mnoho rostlin, zvířat i kultur původních národů, jež žijí v pralesích, je ohroženo. Velká část rostlinných a zvířecích druhů zůstává dosud nepoznána.
- ▷ Ničení pralesa už způsobilo lokální i regionální změny klimatu. Kácení a vypalování pralesa přispívá ke změnám klimatu na celém světě.
- ▷ Celých 80 procent veškeré těžby dřeva v Amazonii je ilegální.
- ▷ Těžba pralesních velikánů slouží k výrobě takových dřevěných produktů, jako jsou překlíčky a řezivo pro stavební průmysl.
- ▷ Ilegální těžba dřeva je začátkem destrukce. Vybudováním cest a silnic do nitra pralesů otevírá dřevařský průmysl dveře další exploataci. Ruku v ruce s ním pokračuje mýcení pralesa pro získání půdy pro zemědělské účely, lov a těžbu nerostů.
- ▷ Sedmdesát procent dřeva z Amazonie skončí jako dřevěný odpad nebo piliny.
- ▷ Vědci předpovídají, že nový plán brazilské vlády povede ke zničení více než třetiny brazilské části amazonského deštného pralesa.

CO DĚLÁ GREENPEACE?

- ▷ Zřídilo svou základnu v srdci Amazonie.
- ▷ Sbírá důkazy o ilegální těžbě a obchodu s dřevem.
- ▷ Spolupracuje s místními indiánskými kmeny.
- ▷ Snaží se nalézt alternativní možnosti obživy pro lidi žijící v pralesě.

CO MŮŽETE UDĚLAT VY?

- ▷ Kupujte si pouze papír a dřevo, u nichž máte jistotu, že nepocházejí z amazonského pralesa.
- ▷ Podpořte kampaň Greenpeace na záchranu Amazonie.
- ▷ Na internetu
Pošlete dopis brazilskému ministru životního prostředí: <http://act.greenpeace.org/ams/e?a=xingu&s=amz>
Pošlete dopis brazilskému ministru vnitra: http://cybercentre.greenpeace.org/t/s/ams/e?a=amazon_threat&s=amz

Desítky zaměstnanců Spolany Neratovice pracujících v nové výrobě chlororganických herbicidů začínají pociťovat únavu, slabost a bolesti nohou. Někteří trpí nespavostí, pocením, bolestmi hlavy a úbytkem váhy. Nad lícními kostmi objevují nenápadné černé tečky, tzv. komedony. Ty se šíří i na ušní boltce, šíjí, záda, hrud a na genitál. Kromě komedonů se začínají objevovat cysty. Obzvláště velké v obličejí a na šourku. U nejhorších případů je postižena kůže celého těla. Obsah cyst se začíná rozkládat, což vede k odpornému zápachu. Nemocní jsou znetvořeni. Trpí duševními a sexuálními poruchami. Na své okolí působí otravným dojmem. Lékaři se marně pokoušejí bojovat s úpomou nemocí, ale jsou téměř bezmocní. Až v roce 1968 je výroba ve Spolaně konečně uzavřena. Lidské tragédie však pokračují dodnes. Příčina má jméno dioxin.

Čekání na povodeň

V roce 1965 zahájila Spolana Neratovice výrobu chlorovaného herbicidu zkráceně označovaného 2,4,5-T. Teprve v roce 1968, poté kdy postupně onemocnělo 80 zaměstnanců, se Spolana rozhodla výrobu zastavit. V té době se již vědělo, že příčinou tragédie byly dioxiny, které vznikaly při výrobě jako nechtěný vedlejší produkt. Tři zamořené budovy musely být uzavřeny. Ačkoli se vlastně vše stalo v minulém století, dva ze zamořených objektů čekají vystaveny slunci, dešti a mrazu dodnes na svůj osud. Ukrývají mnoho tun výrobků, surovin a meziproductů, které představují smrtelné nebezpečí a jejich technický stav se zhoršuje. Navíc stojí nedaleko břehu Labe v tzv. záplavovém pásmu. Hladina podzemní vody je jen 2 metry pod podlahou a podle chemických analýz je i tato voda zamořena spoustou velice toxických látek. Podle expertů Greenpeace jde o jedno z míst nejvíce zamořeném dioxiny na světě.

Na přístupových silnicích ke Spolaně stojí 4. května 2001 policejní hlídky, které kontrolují každého, kdo chce přijet k závodu. Tentokrát však neunikl jedovatý chlor ani vinylchlorid. To jen Greenpeace se chystá upozornit na tikající časovanou bombu, která má jméno dioxin.

Oranžová smrť

Tajná studie upozorňuje na „riziko úniku dioxinu do ovzduší a jeho šíření do okolí závodu v případě havárie“.

V poslední době je každý rok některá část České republiky postižena povodněmi. Kdyby stejné záplavy, jaké v roce 1997 postihly Moravu, přišly na Labi, došlo by k ekologické havárii s nepředstavitelnými dopady. Již padesátiletá voda na Labi by totiž zaplavila areál Spolany, a tedy i objekty zamořené dioxiny. Co by se asi dělo po proudu Labe, kam by dioxiny a další velmi nebezpečné látky povodeň zanesla?

Ale možná, že se chátrající domy povodně ani nedočkají. Jejich železobetonovou konstrukcí postupně rozežirá rez. Železné části konstrukce rezivěním bobtnají a trhají svůj betonový obal. V jedné z budov už se zhroutila část střechy a do zamořené budovy prší. Na některých místech dokonce začala pukat železobetonová obvodová zeď.

Protipovodňová hráz

Je 4. května 2001. Na přístupových silnicích ke Spolaně stojí policejní hlídky a kontrolují každého, kdo chce přijet k závodu. Novináři pozvaní před hlavní bránu se diví, proč nesmějí jet dál autem a musí pěšky. Tentokrát však ve Spolaně nedošlo k dalším haváriím, jež se tu objevují s železnou pravidelností. Neunikl ani jedovatý chlor ani vinylchlorid. To jen Greenpeace zde staví symbolickou protipovodňovou hráz z pytlů s pískem, aby upozornili veřejnost a média na nebezpečí. Vedení podniku se ale Greenpeace obává natolik, že požádalo o policejní ochranu závodu.

Tiskový mluvčí Spolany Josef Joska novinářům tvrdí, že akce je zbytečná a že Greenpeace nebezpečí dioxinů silně zveličují. Podnik prý budovy zabezpečil a dioxinové zamoření se chystá odstranit. Protože veřejnost by studii analyzující rizika dioxinů pro zdraví lidí i životní prostředí nerozuměla, Spolana ji veřejnosti raději neposkytne. Okresní hygienická stanice v Mělníce, Česká inspekce životního prostředí, Fond národního majetku a Ministerstvo životního prostředí nejenže odmítají studii zveřej-

Málokdo ví, že v bývalém Československu se vyráběl komponent pro nechvalně známý Agent Orange - prostředek, který používali američtí vojáci ve Vietnamu. Poté, co ve Spolaně Neratovice onemocnělo 80 zaměstnanců podivnou chorobou, musela být výroba v roce 1968 zastavena.

nit, ale nedovolí do ní ani nahlédnout. Naskytá se logická otázka. Proč?

Jak dlouho přežije králík?

Mluví-li představitelé Spolany pravdu, měla by studie podpořit jejich slova a rozptýlit obavy veřejnosti. Co je za tím tajnůstkářením? Že by stamiliony z Fondu národního majetku pro firmu, která získá zakázku na likvidaci zamoření? Nebo obava z nevídané publicity, která bude pro Spolanu špatnou reklamou? Akce Greenpeace však už vyvolala zájem médií i obyvatel z okolí. Úsilí Spolany a úřadů utajit výsledky studie povzbuzuje snahu tuto studii získat. Když má Greenpeace konečně klíčové

CO MOHOU ZPŮSOBIT DIOXINY?

- ▷ Vyvolat rakovinu a poškodit imunitní systém.
- ▷ Ovlivnit hormonální systém člověka, hlavně mužských a ženských pohlavních hormonů, insulinu a hormonů nadledvinek.
- ▷ U mužů - snížit počet spermií, zmenšit velikost pohlavních orgánů, poškodit strukturu varlete či způsobit atrofii.
- ▷ U žen - způsobit poruchy vaječnicků, vyvolat endometriózu (závažné onemocnění dělohy).
- ▷ U dětí - způsobit vrozené vývojové vady, poškodit nervový systém.

pt z Neratovic

pasáže studie v ruce, potvrzují se ty nejčernější obavy. Situace je horší, než jsme očekávali.

V utajované rizikové analýze se mj. uvádí: „Bylo zjištěno enormní potenciální riziko ohrožení zdraví lidí plynoucí ze zjištěného stavu kontaminovaných budov.“; „Riziko je tak významné, že bezodkladně vyžaduje realizovat sanační opatření.“ Navíc ve srovnání s předešlými průzkumy se situace zhoršuje! „Jedná se o ekologickou zátěž, která (...) patří i z celosvětového hlediska mezi největší!“ Závěry expertů placených Spolanou jsou jasné a srozumitelné - čas utíká, nebezpečí roste.

Šest zde něco chybí, nevím, možná slovo - let po „dioxinové havárii“ ve Spolaně se zamořené objekty otvírají. Dovnitř vstupují vojenští experti na toxikologii s dýchačími přístroji v neprodyšných skafandrech. Nesou s sebou v klecích králíky, aby zjistili, jak nebezpečné je vdechovat dioxiny kontaminovaný vzduch. První králík hyne sedmý den pokusu. Jeho pitva prokazuje tukovou degeneraci jater doprovázenou krvácením. Ostatní ušáky čeká podobný osud. O rok dřív prý byli vpuštěni pokusní králíci do prostoru bývalých šaten zaměstnanců. Uhylnuli údajně během krátké doby. Nejnovější analýzy expertů ukazují, že i více než 30 let po ukončení nebezpečné výroby jsou koncentrace dioxinů ve Spolaně stále obrovské.

Agent Orange

Americká armáda bojuje spolu s vojáky jižního Vietnamu proti komunistickým jednotkám, které podporuje Sovětský svaz, Čína a další státy tzv. socialistického bloku. Hustá džungle poskytuje komunistickým partyzánským oddílům dokonalé úkryty před útoky amerických vojsk. Válka v džungli se pro Američany stává peklem. Proto se rozhodují použít chemických postřiků, které džungli zničí a nepříteli tak připraví o úkryt. Stovky letadel rozprašují nad Vietnamem miliony litrů tzv. defoliantů, jež

v krátké době zbavují stromy veškerého listí. Nejslavnějším z těchto prostředků se říká „Agent Orange“ a je to směs chlorovaných herbicidů 2,4-D a 2,4,5-T.

Posledně jmenovaný prostředek vyrábí také

Aktivisté Greenpeace z Čech, Slovenska, Holandska a Německa postavili u Spolany symbolickou protipovodňovou hráz z pytlů s pískem, aby upozornili, že už padesátiletá voda může zamořené objekty vyplavit.

Spolana. Československý komunistický režim jej vyváží prostřednictvím podniků zahraničního obchodu do Vietnamu, kde z nich na amerických leteckých základnách vzniká „Oranžový agent“. Postižení jsou nejen dělníci a technici ze Spolany, ale i tisíce amerických vojáků, hlavně pilotů a personálu na leteckých základnách, a také statisíce Vietnamců. A to vše v době, kdy československé děti ve školách mezi sebou sbírají po koruně na pomoc vietnamským dětem trpícím válkou. Stejným dětem, na jejichž

hlavy se snáší „Oranžový agent“ zamořené superjedovatými dioxiny vyrobenými v Neratovicích.

Bývalá vietnamská džungle je dnes polopouští zamořena dioxiny. Američtí i vietnamští váleční veteráni trpí chlorakné, rakovinou, cukrovkou a rodí se jim postižené děti.

„Oranžový agent“ je téměř nesmrtelný. James Bond, proslulý agent 007 s právem zabíjet, si potrpí na rychlá auta, krásné ženy a odvážné činy. „Oranžový agent“ proslul svou trpělivostí a nesmírnou zákeřností. Tiše číhá už více než 30 let zavřen na břehu Labe. Ukřývá se v baráčích, které se začínají rozpadat, a čeká na svou šanci.

Další informace na internetu:

<http://www.greenpeace.cz/agentorange>

<http://www.ecn.cz/dioxin/spolrea.htm>

<http://www.ecn.cz/dioxin/izspo01.htm>

To je objekt, ve kterém se v 60. letech vyráběla chemikálie pro bojový prostředek Agent Orange. Dnes je to jedno z nejhůře zamořených míst na světě, pokud jde o kontaminaci vysoce toxickými dioxiny.

CO POŽADUJE GREENPEACE?

- ▷ Zajistit objekty proti únikům dioxinů do okolí.
- ▷ Zabezpečit zamořené budovy proti povodni.
- ▷ Urychleně rozhodnout o likvidaci zamořené neškodnými technologiemi.
- ▷ Informovat veřejnost a umožnit jí zapojit se do rozhodování o likvidaci zamoření.

CO MŮŽETE UDĚLAT VY?

- ▷ Napište dopis generálnímu řediteli Spolany, ing. Jaroslavu Štropovi.
- ▷ Pomozte Greenpeace při kampani např. šířením informací o problému ve svém okolí.
- ▷ Podpořte tuto kampaň Greenpeace finančně.

Papírová prohra, politická bomba

Foto Greenpeace/Marcello Molinari

„Bush a spol. = klimatická katastrofa“ hlásá balon Greenpeace nad slavným patagonským ledovcem Perito Moreno v jižní Argentině. Ledovec je jedním z turisticky nejnavštěvovanějších míst v Argentině a UNESCO jej počítá ke světovému dědictví. Právě ledovce jsou ale první z obětí klimatických změn: očekává se, že většina z nich by mohla úplně zmizet ještě během tohoto století.

V červenci se konalo v německém Bonnu mezinárodní jednání o globálních změnách klimatu. Po prohlášení amerického prezidenta G. Bushe, ve kterých odmítl Kjótský protokol zavazující státy ke snížení emise plynů způsobující změny klimatu, bylo toto setkání vrcholných světových politiků napjatě očekáváno. Jaké výsledky přineslo?

Velmi vzácný cár papíru

Dvě věci jsou na bonnské dohodě o globálních změnách klimatu nesporné. Dohoda nepřinese vůbec žádné smysluplnější snížení emisí. Zároveň má mimořádný význam pro redukci znečištění.

Dvě věci jsou na bonnské dohodě o globálních změnách klimatu nesporné - dohoda nepřinese vůbec žádné smysluplnější snížení emisí, současně má mimořádný význam pro redukci znečištění.

Pokud nechceme, aby došlo k výrazným změnám podnebí, musí se emise skleníkových plynů podle odhadu klimatologů snížit během několika desetiletí asi o 60-80%. Původní, několik let starý návrh Evropské unie žádal redukci o 15 % do konce dekády, ohrožené ostrovní státy a ekologické organizace navrhovaly dvojnásobek. V Kjótském protokolu se závazek smrškl na celkem směšných 5,2 procenta. Není přesně jisté, jaké důsledky bude mít dohoda z Bonnu, ale podle předběžných analýz by mohla skutečná redukce činit něco kolem dvou procent. A to i přesto, že se jí nebudou účastnit největší znečišťovatel, tedy USA.

Snížení emisí o dvě procenta není téměř nic. Je tedy bonnská dohoda jen cárem papíru? Ne tak docela.

Návrat o 10 let zpět?

Závazky Kjótského protokolu se počítají vůči roku 1990. Ale spotřeba fosilních paliv ve většině zemí prozatím roste, nikoli klesá. Výjimku tvoří postkomunistické země, kde se během minulé dekády zhroutil průmysl a dramaticky narostla energetická efektivnost ekonomiky, a také bílé vrány - Německo a Velká Británie. Snížení emisí o dvě procenta oproti devadesátému roku bude v některých státech ve skutečnosti znamenat redukci o 20 i více procent oproti objemu, který by kolem roku 2012 vypouštěly, kdyby k žádným dohodám nedošlo. A to je už nezanedbatelný rozdíl.

Podstatnější než čísla a procenta je však na bonnské dohodě zachování Kjótského protokolu s jeho klíčovým principem: konkrétními, právně závaznými limity znečištění. Bezmála čtyři roky stará smlouva představuje první mezinárodní dokument, který obsahuje právně závazné limity znečištění.

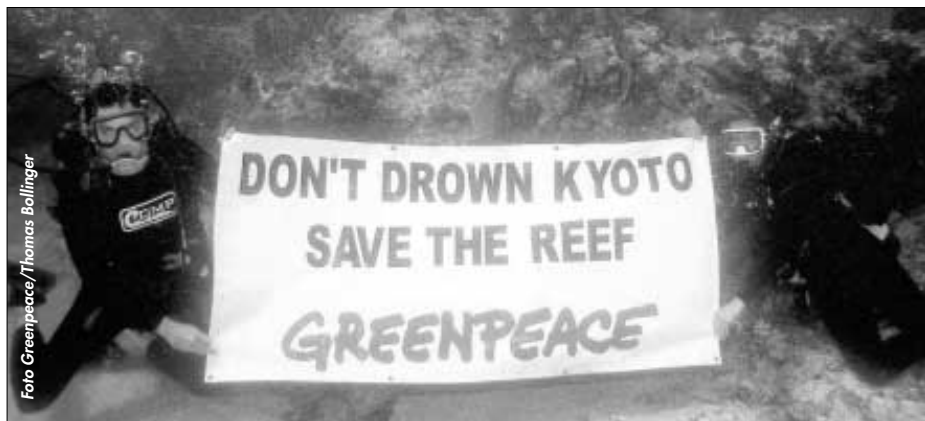

Foto Greenpeace/Thomas Bollinger

Potápěči Greenpeace během jednání v Bonnu drželi stráž dokonce i pod vodou: „Nepotápějte Kjóto, zadržte korálové útesy“, hlásá transparent, který rozvinuli u korálového útesu v přírodní rezervaci Florida Keys National Marine Sanctuary na Floridě. Nádherné korálové útesy dnes odumírají v důsledku stoupající teploty moří.

Případně zhroutení summitu v Bonnu by vrátilo diplomatická jednání o změnách klimatu o deset let nazpět. Dohoda, jakkoli nedokonalá, však představuje přinejmenším právní základ pro příští jednání - s dalšími koly, jež přinesou razantnější redukci znečištění, dohoda výslovně počítá.

Je však důležité, aby už další podzimní konference v Maroku začala s předběžnými diskusemi o skutečně účinných, dlouhodobých závazcích. Mezinárodní jednání nyní chytla dech a nesmí jej ztratit tím, že zamrzne na úspěšně uzavřeném Kjótském protokolu. Získané dynamiky je třeba využít k dalšímu, tentokrát opravdovému kroku.

Zvládneme to i bez Bushe

Neméně zásadní je také politický význam bonnského úspěchu. Tato rovina v prvních komentářích prakticky chyběla, ačkoli působí dojmem malého zázraku. Bushova administrativa byla pevně rozhodnuta smlouvu pohřbit. Ostatně představitelé Bílého domu se krátce po prezidentské vyhlášení amerického bojkotu koncem března nechali slyšet, že „Kjótský protokol je mrtvý.“

Kupodivu nikoli. Přes odchodlání Bushova týmu dohodu zničit už jen samotnou vahou odmítnutí Spojených států, bez kterých smysl smlouvy skutečně podstatně klesá, doplněné zákulisními diplomatickými tahy, nebyl tento pokus úspěšný. Zbytek světa se nejen dokázal dohodnout bez Američanů, ale dokonce jim ještě otevřeně ukázat záda.

Rozhodující roli zde zcela jistě sehrálo veřejné mínění. Kombinace výmluvných výsledků průzkumů, zájmu médií a tlaku ekologických organizací donutila především evropské a japonské politiky jednat a dohodnout se. Účinné tím porazila americký tlak i přirozenou tendenci politiků nekomplikovat si život a na Bushovým bojkotem podkopanou smlouvu rezignovat.

Už jen proto stojí tento úspěch zato.

Vojtěch Kotecký vystudoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy. Nyní pracuje jako vedoucí výzkumu Hnutí Duha.

Další informace na internetu:

<http://www.greenpeace.org/~climate/climatecountdown/>

<http://www.greenpeace.org/~climate/>

<http://www.greenpeace.cz/klima/climate.htm>

<http://ekolist.cz/01072550.htm>

<http://ekolist.cz/Klima.stm>

Již delší dobu lze pozorovat zajímavý úkaz. Zástupci společnosti ČEZ, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) i nejvyšší političtí představitelé neustále vybízejí odpůrce Temelína k věcné (rozuměj technické) diskusi. Jejich vlastní projevy ale až příliš často obsahují místo faktů jen nacionalisticky zabarvené fráze, v jejichž podtextu zní:

„cizáky“ nic diktovat nenecháme. Tento rozpor mezi požadavky a vlastním jednáním je mi více než protivný, a proto zvedám hozenou rukavici a žádám vládu a zástupce jaderného průmyslu o věcné odpovědi na následující věcné otázky.

Podle očitého svědka došlo v roce 1994 v Temelíně k závažné chybě - hlavní potrubí přivádějící chladicí kapalinu bylo přivázeno k reaktorové nádobě vzhůru nohama. Po zjištění, že tato fatální chybu nelze opravit v souladu s technickými předpisy, se pracovníci montážní firmy (Modřanská potrubní a.s.) a dodavatele (Škoda Praha a.s.) rozhodli pro opravu načerno. Původní svar byl v tomtéž místě rozřezán, potrubí otočeno do správné polohy a přivázeno zpět. Aby nedošlo k odhalení, musela být u opravy údajně také zfalšována nebo jinak zmanipulována dokumentace. To znamená, že kvalita jednoho z nejdůležitějších svarů na celé elektrárně není řádně zdokumentována. Podle zahraničních expertů, s nimiž Greenpeace celou záležitost konzultovalo, je to situace nesmírně nebezpečná. Pokud má svědek pravdu, znamená to závažné ohrožení jaderné bezpečnosti, které by mohlo vyústit v jadernou havárii.

Po absolvování křížových výsledků svědka za přítomnosti zahraničních odborníků (kteří nakonec došli k závěru, že svědek mluví pravdu) podalo Greenpeace koncem srpna 2000 trestní oznámení na neznámého pachatele pro podezření z obecného ohrožení. Aniž by se společnost ČEZ pokusila alespoň zjistit, zda skutečně k něčemu nedošlo, začala hned následující den Greenpeace o pět milionů korun pro údajné poškození dobrého jména a na mne jako ředitele organizace podala trestní oznámení pro šíření poplašné zprávy.

SÚJB stále dokola opakoval: dokažte to! Svědek tedy identifikoval daný svar na nákrese reaktoru poskytnutém SÚJB, v němž nebyla uvedena čísla jednotlivých potrubí a svarů. Policie poté provedla v rámci vyšetřování expertní analýzu jednoho ze svarů, jehož číslo jí sdělil buď SÚJB nebo ČEZ. Analýza prý neprokázala, že by byl svar opakovaný.

Teprve 12. prosince 2000 nařídil náměstek SÚJB pro jadernou bezpečnost Karel Böhms inspekci. Zajímavé je, že se toto datum shoduje s datem schůzky v Melku. Právě nedostatečné prokázání kvality svarů primárního okruhu bylo jedním z bodů, které kritizovala rakouská strana. Shoda v datu by napovídala, že vedení SÚJB se podezřením na ohrožení jaderné bezpečnosti více než 3 měsíce řádně nezabývalo a nebyť rakouské strany, zřejmě by podání Greenpeace bagatelizovalo dodnes.

V průběhu inspekce zprostředkovalo

Greenpeace tři rozhovory svědka s inspektorem SÚJB pro svařování. Dva telefonické a jeden osobní se zachování anonymity svědka. Po těchto rozhovorech samotný inspektor označil výpověď svědka za důvěryhodnou.

V dopise z 9. ledna 2001 odpovídá náměstek SÚJB Karel Böhms Greenpeace, že dokumentace k případu skutečně „vykazuje formální i věcné

Greenpeace předvolání jako svědci. Poté se začaly dít věci více než podivné. Náhle a bez jakéhokoliv avíza ČEZ svou žalobu v den soudu odvolal. Po ukončení inspekce SÚJB zcela nezákonně odmítl žádost Greenpeace poskytnout kopie závěrečného inspekčního protokolu. Místo něj předložil jakési dva dokumenty, které pojednávají o všemožných jiných svarech, jenom ne o kritických svarech, na které upozorňovalo

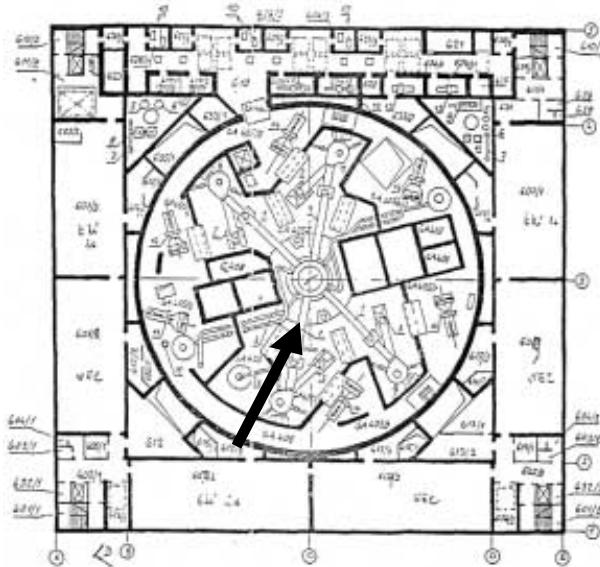
Greenpeace.

V rozporu s původní zprávou svého náměstka pro jadernou bezpečnost Karla Böhma, která informovala o nedostatcích v dokumentaci a postupu prací, tiskový mluvčí SÚJB Pavel Pittermann sdělil, že „všechny pracovní operace předepsané pro daný typ svařčeských prací proběhly“. Tentokrát se již ale nevyjadřuje, zda jsou všechny tyto práce zdokumentovány, ani zda byl dodržen správný sled prací. Přitom veškeré předpisy zabývající se kvalitou označují svaření jako tzv. speciální proces. Ten je definován jako takový, u kterého nelze žádnými následnými kontrolami plně ověřit výsledek procesu, tedy svařování. Právě z toho důvodu musí být práce prováděny přesně v souladu s předpisy. A ty zahrnují také sled prací. Z obou příložených dokumentů číší snaha odvést pozornost od svarů na reaktor k úplně jiným svarům.

Po tomto zamítnutí jsme požádali SÚJB o osobní jednání. Během něj se potvrdila naše obava - policie byla při své analýze zřejmě záměrně navedena (buď SÚJB nebo ČEZem) na jiný svar. Takže svar, který od samého počátku kritizujeme, nikdo dodnes neanalyzoval a tedy ani neví nic o jeho kvalitě. Odvolání proti zamítnutí naší žádosti o poskytnutí protokolu z inspekce vyřešil SÚJB kuriózně. Zcela vážně a bez uzardění nám sdělil, že žádná inspekce vlastně neproběhla. A to přesto, že máme v rukou množství dopisů od samotného SÚJB, ve kterých tuto inspekci potvrzuje. A aby toho nebylo málo, o průběhu inspekce informoval SÚJB též ve svých pravidelných zprávách předkládaných vládě (k vidění na www.sujb.cz) Závěr? Vedení SÚJB lže, jako když my tiskneme.

A nyní tedy slibované věcné otázky:

Pět věcných otázek k Temelínu

Faksimile nákrese reaktoru, na němž svědek označil potrubí s nepovolenou opravou. Tento náčrt byl poskytnut SÚJB, přesto policie vyšetřovala úplně jiné potrubí!

chyby“, „nebyla předložena v úplně formě“ a, co je vůbec nejzávažnější, „nebyl dodržen sled prací“ předepsaný technickými předpisy při stykování smyčky (svařování potrubí pozn. č. 1) k tělesu reaktoru. Přílohy tohoto dopisu dále potvrzují, že kontrolované subjekty opakovaně odmítají vydat SÚJB dokumenty, které Greenpeace požadovalo ke zjištění toho, co se při opravě v roce 1994 vlastně odehrálo - svařčeské deníky, protokoly o provedených kontrolách návarových hran, protokol o konečných rozměrech apod.

Greenpeace požádalo soud, aby inspektoři SÚJB, kteří prováděli inspekci, byli do nadcházejícího soudního procesu společnosti ČEZ proti

OTÁZKY GREENPEACE

1. Proč SÚJB odírá žadateli jeho zákonné právo na informace a odvolává se přitom na souhlas osob (rozuměj kontrolovaných), jestliže není žádán jediný údaj kontrolovaných, ale jen a pouze inspekční protokol vypracovaný samotným SÚJB, ze kterého lze koneckonců jakýkoli údaj kontrolované osoby zamazat, byl-li by tam takový?
2. Jak je možné, že vedení SÚJB udělilo společnosti ČEZ, a.s., po opravě turbíny souhlas se znovuspuštěním štěpné reakce, jestliže si je, podle svých vlastních slov, vědomo, že „nebyl dodržen sled prací předepsaný technickými předpisy“, a to u svarů, kde hrozí největší nebezpečí jaderné havárie?
3. Obdržel vůbec SÚJB dokumentaci, kterou opakovaně od kontrolovaných subjektů na podnět Greenpeace žádal a kterou mu tyto subjekty odmítaly poskytnout? Pokud ne, proč jako vrcholný orgán, který má dbát na dodržování jaderné bezpečnosti, netral na jejím vydání? A opět, proč v takovém případě dal souhlas s obnovou štěpné reakce?
4. Jestliže se předložené dva dokumenty vůbec nezabývají svary na reaktorové nádobě, zabývala se jimi inspekce SÚJB skutečně? Pokud ne, proč? Pokud ano, proč nejsou výsledky obsahem těchto dokumentů?
5. V předposledním odstavci jednoho z těchto dokumentů pod názvem Stanovisko SÚJB k problematice primárního potrubí DN 850 na JE Temelín je uváděno, že „Svar 1-1-5, kritizovaný (rozuměj údajně ze strany svědka a Greenpeace) v samém počátku byl podrobně analyzován v rámci policejního šetření...“ Greenpeace ale takto inkriminované potrubí nikdy neoznačilo, protože číslování potrubí neznalo. Proč SÚJB nadále v tomto dokumentu argumentuje svarem 1-1-5, když již delší dobu ví, že svědkem označený svar je jiný (1-4-5) a že tedy policie šetřila na nesprávném místě?

Svět se na Vás dívá

Dne 6. listopadu vyplula japonská velrybářská flotila z přístavu Shimonoseki a zamířila k Antarktidě, aby tam ulovila 440 plejtváků malých. Japonsko je společně s Norskem poslední zemí, která loví velryby, a to navzdory celosvětovému moratoriu vyhlášenému Mezinárodní velrybářskou komisí (IWC), jež vstoupilo v platnost již v roce 1985. Japonsko tvrdí, že loví velryby z vědeckých důvodů, avšak jejich maso končí v luxusních japonských restauracích. Kilogram velrybího masa se v Tokiu prodává za 500 až 600 amerických dolarů.

Japonská velrybářská flotila se skládá ze tří harpunových člunů, jednoho hlídkového člunu a velké zpracovací lodi, na které jsou velryby porcovány a zmrazeny. Velrybáři zabíjejí velryby v mořích kolem Antarktidy přesto, že tato oblast byla Mezinárodní velrybářskou komisí vyhlášena za velrybí rezervaci.

Na snímku harpunová loď Yushin Maru připravená k odplutí z přístavu Shimonoseki. Japonské velrybáře letos provázely protesty v 17 zemích světa. Aktivista na snímku symbolizuje poselství všech ochránců velryb: Svět se na vás dívá!

**Pomozte Greenpeace chránit planetu Zemi
Přidejte se k nám!**

Greenpeace, Českomalínská 27, 160 00 Praha 6,
tel.: 02/24 31 96 67, fax: 02/311 22 89, e-mail: greenpeace@ecn.cz, internet: www.greenpeace.cz